

CsíkOS SÁNDOR BÁCSKERTESI ISKOLAIGAZGATÓ ÉRTÉKEKRŐL, HAGYOMÁNYRÓL

CsíkOS Sándor résztvevője a lakiteleki Kárpát-medencei Szabadegyetemnek. Iskolaigazgatóként meghatározó egyénisége falujának. A délvidéki szerveződő népfőiskola vezetője.

Mátyus Aliz: *Kedves Sándor, beszélgetésünk elején kérem, hogy mondjon el néhány meghatározó dolgot Bácskertesről! Érdekelne a falunak az az állapota is, amikor Bácskertesre került, és minden, ami a nevéhez kötődik, azaz, amik a faluban CsíkOS Sándoron múltak.*

CsíkOS Sándor: Bácskertest 1751-ben telepítették újra, miután a törökök elmentek. Az volt a feltétel, hogy „pá-pista magyarok és tótok” legyenek a betelepülők. Felvidékről, Nyitra mellől, Nagyhindről és Kalocsa környékéről részben szlovák, részben magyar családok kerültek Bácskertesre, mostanág teljesen elmagyarosodtak. Ez egy nagyon zárt közösség volt. Tudni kell róluk, hogy ők a legdélebbi palócok. Mert zárt közösségben éltek, meg tudták tartani a palócságukat, a hagyományokat, szokásokat, népviseletüket. A népviseletük nagyon hasonlít a rimóciak népviseletéhez, meg a népzenejük is – fúvós zenéjük van. Apatinból már legénykoromban jártam ki a faluba, az osztálytársaim túlnyomórészt bácskertesiek voltak. Akkoriban még a fiatalabbak is többet hordtak népviseletet, manapság az időseken látni, hogy napi jelleggel hordják a hétköznapi népviseletet, viszont, ha valamilyen ünnepség van, akkor az egész falu fölveszi az ünnepi népviseletet. Mindazok, akik részt vesznek

egy szüreti bálon, lakodalomban, egyéb ünnepségen. Nagyon élnek a hagyományok. A gyerekek betlehemeznek, a lányok karácsonykor mennek énekelni a fiúkhoz, illetve húsvétkor a fiúk mennek locsolkodni a lányokhoz. Ez nem csak úgy simán történik, hanem – mondjuk – a locsolkodás is zenekarral. Zenekarral együtt mennek. És az egy élő hagyomány, hogy a hatodikos fiúk a negyedikes lányokkal, a hetedikesek az ötödikeseikkel, illetve a nyolcadik a hatodikokkal van egy-egy csoportban. És akkor ugye a lányok mennek karácsonykor énekelni a fiúkhoz, a fiúk húsvétkor locsolják ugyanazokat a lányokat. Majd azt követően, amikor „kiöregszenek” ebből az általános iskolás korszakból, mindenki megy tovább, ahova szeretne, ennek a hagyománynak köszönhetően a két évvel fiatalabb lányok a tőlük két évvel idősebb fiúkhoz kötődnek. A szüretbáli szokás is él még az iskola keretén belül. Az óvodás csoportok és iskolás osztályok mindegyike feldíszít egy – hát most már – traktort, nem lovas kocsit, és úgy járják körbe a falut. Minden sarokon megállnak, táncolnak egyet, és ezt is népviseletben, természetesen. Meg a kisebbek is, aki még szeretne, felöltözik népviseletbe, majd utána megy a mulatságra a színházterembe, ahol sor kerül a táncbemutató után a koszorúk árverezésére és a „szőlőlopásra”, amit a választott bírónak és bírónénak ki kell fizetni.

Nagyon sok civil szervezet működik a faluban. A legnagyobb a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület, amelyen belül több csoport is aktívan tevékenykedik.

Többek között van amatőr színjátszó csoport, Krajcárka népdalcsoport, akik eredeti kupuszini népdalokat eredeti nyelvjárásban énekelnek, vegyes kórus, nagy fúvós zenekar. A kórusban is negyvenen énekelnek, a zenekarban is 40-50-en zenélnék. Mert azt is tudni kell, hogy nagyon muzikális a falu. Tehát majdhogynem mindenki tud táncolni, meg valamilyen hangszeren játszani. És ebből ugye fúvós zenekar van meg énekkar. Most emellett megemlíteném, hogy a falunkban működik az Apatini Zeneiskolának a kihelyezett tagozata, mivel a zeneiskola tanárainak a túlnyomó része falubeli. Tehát két zongoratanár, fafúvós tanár van kettő, rézfúvós tanár. Azoknak a tanároknak is, akik bent dolgoznak az Apatini Zeneiskolában és nem falubeliek, a nagy része magyar. Ez egy igen elismert zeneiskola, mert általában bent szokott lenni az ország legjobb 5-10 zeneiskolája között az eredményeket tekintve.

Van a fúvós zenekar is, a Step modern táncsoport, meg néptánc csoport. Ennek keretén belül az iskolában is működik két csoport; az alsósok illetve a felsősök csoportja. Ugyanúgy működik az iskola keretén belül a Kis Krajcárka, a népdalcsoporthoz, amiben általános iskolások vannak, negyedikől hetedik, nyolcadik osztályig. Van irodalmi csoport is a Művelődési Egyesületen belül. Mesemondó szakkör – nagyon jó mesemondóink is vannak, akik a délvidéki mesemondó versenyen jól szerepelnek. Idén az alsós- meg a felsős kategóriában is falubeli gyerek nyerte meg vajdasági szinten a mesemondó versenyt. Illetve középiskolások között is egy falubeli fiú lett az első. Ugyanúgy a versmondók is igen jók. Felnőttek is vannak, akik jól szavalnak. Most már csak egy színjátszó csoport maradt, viszont volt időszak, amikor két színjátszó csoport is volt a faluban. Ez az egy színjátszó csoport éves szinten egy komolyabb darabot készített el. Általában zenés darabot, mert a falusiak azt jobban értékelik. Operettet vagy musicalt szoktak előadni az utóbbi időben, mert ugye nagyon jó hangú fiatalok vannak, akik tudnak énekelni. Az idei Vajdasági Amatőr Színjátszó Találkozó az *En és a kisöcsém* darabot adták elő – ugye ez egy zenés darab –, és a legjobb női szereplő díjat egy 16 éves falubeli lány nyerte el, aki az egyik főszereplője volt a darabnak.

M. A.: *Hány lakója van a falunak?*

CS. S.: Hivatalosan 2200 körül van, de szerintem olyan 1800 körül vannak azok, akik valóban a faluban élnek. És ebből olyan 1600 lehet magyar.

M. A.: *És milyen az idősök, a gyerekek, az aktív korosztály aránya?*

CS. S.: Egyre rosszabb, mert kevés gyerek születik, és elég sokan mennek ki a fiatalok közül külföldre dolgozni. Ezért, hogy 2200-an vagyunk, de csak 1800 valahányan élünk a faluban.

Tovább folytatva a civil szervezeteknél – Művelődési Egyesület – az említettek kivételével van a nyugdíjasok csoportja, ők is különböző rendezvényeket meg bálákat szoktak szervezni. Illetve bármely rendezvényen aktívan vesznek részt, segítenek a tálalásban, vagy főznek. A tavaszi rendezvényünkön például lángost sütöttek, több mint ezer darabot. A számukra szoktuk készíteni a *Napsugaras ős* című műsort őszel – közös szervezésben. Van a Tűzoltó Egyesület is, amelyiknek az idősök mellett elég sok fiatal tagja is van. Különbö-

Lidi játszótér

ző versenyekre járnak, és ők is szintén aktívan vesznek részt bármilyen rendezvényen. Vannak a sporthorgászok. Mivel a falu határrészben oda tartozik a Felső-Duna mente Természetvédelmi Területhez, ami egybe esik a Kópácsi réttel, illetve a Gemenci Parkkal, mondhatni ez így egységet alkot, azon a területen a sporthorgász otthon mellett kis faházikókat kezdtünk építeni, ahova vendégeket tudnánk elszállásolni. Erdei iskolánk is működhetne azon a területen, csak ugye pénzühiányban eddig két faházikót tudtunk felállítani, de hatnak elő van készítve az infrastruktúrája: víz, kanalizáció, áram oda van vezetve a helyére. A sporthorgász egyesületnek elég sok tagja van. Fiatalok is. Az iskolás gyerekek közül is aktívan részt vesznek a versenyeken. A Vadászegyesület szintén nagyon segítőkész, sok tagja van. És bármilyen rendezvény is van, szintén hozzájárulnak – ha mással nem, akkor egy kis hússal vagy munkával – a szervezéshez.

Sport területen: eddig volt egy sportegyesület, amelyik magába ölelt több sportágat, viszont az új törvény szerint ezt szét kellett bontani. Úgyhogy most van egy labdarúgó klub a faluban. Alakítottunk egy birkózó klubot, és hát örömmünkre szolgál, hogy a birkózó klubban már két gyerek is országos érmekhez jutott 1-1,5 év leforgása alatt. Nagyon tehetséges gyerekek. A zombori Radnički birkózó klub segítségével folynak az edzések, és kupuszinaí színekben versenyeznek a gyerekek. Az egyik gyerekünket tavaly a járás ifjúsági sportolójává választották – egy orszá-

gos ezüst- és aranyéremmel. Viszont van most egy kis ötödikes fiú, aki szintén nagyon jó eredményeket ért el. Illetve atlétikában is az egyik nyolcadikos gyerek országos ezüstérmes lett rövidtávon, 100 méteren. Az iskola színeiben indult a diákolimpián, illetve a zombori klub színeiben a hivatalos versenyen a 15-16 éves kategóriában, és mind a két versenyen országos ezüstérmes szerzett. Tehát ezen a területen is jók az eredményeink.

Civil szerveződések terén: miután aktív kapcsolatunk van a Lakiteleki Népfőiskolával – a népfőiskola és a Bács-Kiskun Megyei Kisiskolák Egyesülete közösen szokott szervezni versenyeket, és mi együttműködünk ezzel az egyesülettel –, rendszeresen részt veszünk az így szervezett versenyeken, úgy, hogy a népfőiskola segít: a szállást, kosztot biztosítja a gyerekeknek. Egyik nap délutántól másnap ebédig tartanak a versenyek. Így alakult ki a népfőiskolával és Lezsák Sándorral is egy jó kapcsolat. És miután többször járt Lezsák Sándor nálunk illetve mi is rengeteget járunk a népfőiskolára, látta, hogy milyen munka folyik a faluban, milyen lehetőségek vannak, és említette, hogy ki szeretnének építeni Kárpát-medencei népfőiskola hálózatot. Akkor mondtam neki, hogy mi szívesen vállaljuk, hogy a délvidéki népfőiskola helyszíne legyünk, illetve működünk ebben a munkában. Egyelőre az apatini Ábrahám Pál Egyesület keretén belül bacszkertesi Népfőiskolai Tagozat néven, amelynek a keretén belül végezzük a népfőiskolai munkát. Számítalan képzé-

Szüreti mulatság

sünk volt már. Az iskola táborokat szervez, minden nyáron 80-100 gyerek vesz részt a táborunkban a Kárpát-medence minden területéről. Általában testvériskolák, vagy azok környékéről jönnek a gyerekek. Egyhetes táborok, ahol kézművességet is tanulnak a gyerekek, de mindig valamilyen témakör köré építjük föl a táborot. Például tavalyelőtt Szent István volt a téma, mivel a falunk az apatini járáshoz tartozik, és Apatin az 1000 éves évfordulóját ünnepelte. Egy Szent István szobrot avattunk. Az egész tábor a Szent István korra építettük föl. Idén, mivel 555 éve lett Mátyás király megkoronázva, Mátyás király köré fogjuk felépíteni a táborunkat is, tehát abban a témában.

Számtalan testvériskolai kapcsolattal rendelkezünk, mióta az iskola igazgatója vagyok. Legalább 10 testvériskolánk van: Felvidéken 2, Erdélyben 3, Horvátországban, Kárpátalján is van egy-egy, illetve Magyarországon 3-4 iskolával tartjuk a kapcsolatot. Ezeket különböző rendszerességgel látogatjuk, és közös programokon veszünk részt. Ebben is látszik a kapcsolattartás a Kárpát-medencében.

A falunkban rengeteg a rendezvény, a színdarabok, mint mondtam, a helyiek is éves szinten legalább egyet színpadra állítanak, de azt többször adják elő, és mindig teltház előtt, de vannak vendégelőadások is. Szoktak lenni táncdal estek, tavaly rajzfilmzenékből volt egy zenés est szervezve. „Négyes fogatban” veszünk részt, ez olyan rendezvény, hogy 4 település télen csinál egy közös műsort, és a mind a négy telepü-

lésen bemutatják. A Gyöngyösbokrétán és a Durindón vesz részt rendszeresen a népdal- meg a néptánc csoportunk. Egyik nap van a Durindó, másik nap van a Gyöngyösbokréta. Idén nálunk szervezték az amatőr színjátszó találkozót, ahol szintén 5-600 résztvevő volt, napi szinten 2-3 előadással. A színházterem is rendszeresen megtelt. A gyerekek is részt vettek a délutáni előadásokon, viszont a falubeliek meglepően nagy számban jöttek el. Harmadszor volt a faluban megrendezve ez a találkozó. Volt már a falunkban fúvós zenekarok nemzetközi találkozója is, és valószínűleg jövőre is a faluban lesz megszerveve. Sőt azt szeretnénk, ha minden évben nálunk lenne. Idén elkezdtük a *Határokon Átívelő Kapcsolatok* című rendezvényt a Bajai illetve a Pélmónostori Népfőiskolával együttesen. 10 csoport lépett fel az idén. Gyerekeket hívtunk meg, a környékbeli iskolák néptánc csoportjait, illetve jöttek vendégek Laskóráról, Vörösmartról, Horvátországból illetve Csátaljáról, Magyarországról. Itt is kb. 300 ember volt a résztvevő, illetve a szervező. Ez egy egynapos rendezvény volt, azzal, hogy a délelőtt folyamán gyerekeknek kézműves foglalkozást is szerveztünk, illetve helyi értékeket állítottunk ki a központban, mint például méz, bor, pálinka, mákos kalács, ami egy különlegesség, máshol nem csinálnak ilyen mákost. Szeretnénk, hogyha Hungarikummá tudnánk kinevezni.

M. A.: *Miben különbözik egy közönséges mákos kalácstól? Vagy ezt inkább kérdezzem meg a bácskertes asszonyoktól?*

CS. S.: Hát én körülbelül tudom, hogy ez egy nyújtott tészta, tehát ők nyújtják a tésztát...

M. A.: *A réteshez hasonlóan?*

CS. S.: Igen, hát ez rétes, kupuszini mákosnak hívják. Szilvalekvárt raknak a közepébe, és nagyon sok porcukorral szórják be. Ez egy falusi specialitás, ami itt a környéken nagyon híres.

Mi volt még, amit kiállítottunk? Szalmából különböző tárgyakat, kézműves, horgolt dolgokat. Egy bácsi, aki kosárfonással foglalkozik, kosarakat, söprűket hozott. Nagyon sok minden van a faluban, amivel foglalkoznak az emberek. Mi szeretnénk, ha még többen meg tudnák ismertetni a termékeiket. Jó lenne, ha lehetőség lenne arra, mint Magyarországon, hogy a termékeiket árulhassák is az emberek.

Problémánk, hogy az iskolai konyhára se tudunk terméket venni a termelőktől, mert nálunk az ÁNTSZ nem engedélyezi. Boltból kell, hogy legyen véve, különböző igazolásokkal. Ez hátrány, viszont a falunk eleve önfenntartó, minden megtermelődik, ami szükséges.

Azt kell tudni a faluról, hogy a délszláv háborúig Zágráb, Szarajevó, Karlóca, Eszék és egyéb nagyobb volt Jugoszláv városokban a piacon árulták a termékeket úgy, hogy egy-egy idősebb asszony főt volt az adott településen, és hetente teherautókkal szállították az árut. Ekkor nagyon jól ment a falunak, rengeteg pénz volt. Miután kitört a háború és leváltak ezek a területek, elveszett a piac. A falusiak termelnének, csak nincs hol eladni. Látna a magyar falvak küzdelmét, hogy elérjék, hogy önfenntartó legyen a település, mondhatom, mi azok voltunk. Csak a délszláv háború miatt oda jutottunk, hogy az emberek nem nagyon termelnek, mert nincs kinek eladni. Szerintem, ha fölépül a népfőiskola, nekünk minden a faluban megtermelődne. Az emberek pedig munkához jutnának, a termékeiket ez úton is értékesíteni tudnák.

M. A.: *Ez egy mekkora népfőiskola lenne?*

CS. S.: „A” típusú.

M. A.: *Tehát a legnagyobb.*

CS. S.: A legnagyobb. A horvátországi magyarlakta területeket, Bács-Kiskun megyének a déli részét, illetve a Vajdaság nagy részét kellene, hogy lefedje. Három ország közös népfőiskolája lenne, a programok is három ország területére irányulnának. Eszék

tőlünk 70 km-re van, tehát ez így jó, mert Lezsák Sándor elképzelése szerint 80 km-es sugarú körökben kellene fölállítani az „A” típusú népfőiskolákat. Baján egy járási, „B” típusú népfőiskola épülne. Illetve valószínű, hogy délvidéken még valahol lenne egy „B” típusú népfőiskola.

„A” típusúból a Kárpát-medencében 14 lesz, Magyarországon 7, Erdélyben 3, Felvidéken 2, Kárpátalján illetve Délvidéken egy-egy. Így jön ki a 14. Plusz a lakiteleki, mint a központi népfőiskola. „B” típusú járásonként egy-egy lesz – úgy tudom.

M. A.: *És ezzel kapcsolatosan az az elképzelés, hogy az építkezések is központi finanszírozással lennének?*

CS. S.: Igen.

M. A.: *És, hogy mikor indul mindez?*

CS. S.: Azt még nem lehet pontosan tudni. Folyamatban vannak a népfőiskolák helyszínének a kiválasztásai. Tudomásom szerint az első kettő Túr-istvándin illetve Vasváron lesz, Magyarország területén. De határon kívül még nincs konkrét információ arról, hogy mikor kezdődne, hol kezdődne.

M. A.: *A Bácskertes körüli falvakat mi jellemzi? Milyenek Bácskerteshez képest?*

CS. S.: Doroszló és Gombos szintén elég jók kulturális téren, hagyományörzők, néptáncsoportjuk van, különös népviseletük. Kevesebb ott a magyar és nagyobb arányban költöztek be szerbek illetve románok, ott már nagyon kevés gyerek jár, hogy magyarul tanuljon, iskolába. A járáson belül van egy település, Szilágyi, amit még Szilágyi Dezső miniszter alapított az 1900-as évek elején. A falut magyar családokkal telepítette be. Most már talán nem a fele-fele, de nagyon közel van a lakosság magyar és nem magyar aránya. Olcsók a házak falun, a városból a szerb emberek kiköltöznek falura. Bácskertesre ez nem volt jellemző, inkább nem adták el a házat, minthogy idegen kerüljön be. Mostanában a gazdasági helyzet miatt már nem nézik, hogy kinek adják el, és aránylag olcsón adják el, de még tartjuk magunkat.

M. A.: *A bácskertes-i iskolába a környező falvakból is járnak gyerekek?*

CS. S.: Nem. Egyelőre még minden helyen van magyar nyelvű oktatás. Úgy néz ki, hogy Szilágyin jövőre megszűnik, 2014/15-től már nem lesz felső osztály-

ban oktatás, mivel a következő iskolaévben 8 gyerek indul 1-4-en. Nekik már nem fognak ötödik osztálytól tanítani magyar nyelven. Viszont ez rajtunk sem segít, sokkal kevesebb gyerek fog indulni elsőben, mint ahányan kimennek nyolcadikból. Ha valami változás nem történik, bajban leszünk 10 éven belül.

M. A.: *Most hány gyerek jár az iskolába?*

CS. S.: 133 gyerek, ebből 115 gyerek tanul magyarul, a többi pedig szerb nyelven. Van két összevont szerb nyelvű tagozatunk ennek a 18 gyereknek, ők utána Apatinba utaznak be ötödiktől. Szilágyin 4 évvel ezelőtt elindították a felső tagozatos szerb oktatást, ezáltal azt érték el, hogy a szerb gyerekek száma nagyobb, mint a magyar gyerekéké az iskolában. Reméljük, hogy nálunk egyhamar erre nem kerül sor.

M. A.: *Bácskertesről vagy a környező falvakból a magyar gyerekek hol tanulnak tovább?*

CS. S.: Középiszkolában Zomborban és Szabadkán, esetleg Topolyán vagy Zentán. Zomborban van gimnázium is meg egészségügyi, számítástechnikai középiszkola, illetve tanulnak szakácsnak, ez hároméves iskola. Szabadkán majd hogyanem mindenből van magyar nyelvű. Nagy a harc a középiszkolás gyerekekért. A tömbmagyarság is harcol a mi gyerekeinkért, amit én nem nagyon helyeslek. Meg még egy dolgot nem helyeslek, hogy affelé akarják irányítani a magyar gyerekeket, hogy négyéves középiszkolát fejezzenek be, és hogy majd-

hogynem a háromévesek ne is legyenek. Ezzel nem tudok egyetérteni, mert a szakmára szükség van. A szakácsok, pincérek kapnának állást. A különböző szakmákra nagy szükség van, mindenki nem fejezhet be egyetemet. A másik dolog, hogy az egyetemi oktatásunk olyan szintre jutott, hogy manapság bárki be tud iratkozni, és pénzzel még be is tudja fejezni az egyetemet. A minőség nagyon romlott. Egyetem Újvidéken van, túlnyomó részt oda járnak, ott van a magyar tanszék, tanulhatnak magyarul. Szabadkán van főiskola, master képzés. De lehet, hogy master képzés az Elektrotechnikai Építészeti Egyetemen is van. Egyes tantárgyakat magyarul is vizsgálhatják a gyerekek. Zentán van egy Kertészeti Egyetem, amely a budapesti Corvinus Egyetem kihelyezett tagozata. A magyarországi kertészeti főiskolára sokan járnak a faluból. Ezzel elhelyezkedni nem tudnak, de a szakmából sokat meg tudnak tanulni, amit majd alkalmaznak a földművelésben, gyümölcsstermelésben.

M. A.: *Mennyire jellemző, hogy falubeli gyerekek házasodnak egymással?*

CS. S.: 20 évvel ezelőtt még nagyon jellemző volt. Ritkaság volt, hogyha egy nem falusi került be. Most már ez annyira nem mondható. Viszont, mint mindenütt, a lányok inkább hozzámennek egy nem falubelihez, minthogy a fiúk elvegyenek egy nem falubelit. Úgyhogy elég sok agglegény is van, mert ők nem hajlandók mást elvenni, sőt más anyanyelvűt sem. A lányok könnyebben adják fel identitásukat.

Nyári tábor

M. A.: *Igen, ez már évtizedekkel ezelőtt jellemzője volt a magyarországi falvaknak.*

CS. S.: És kevés az az anyuka, aki utána a gyereket anyanyelvre tanítja, inkább beadják szerb nyelvű iskolába. Egy érdekesség: pár évvel ezelőtt egy szerb nyelvű első osztályba hat gyereket írtak be, közülük ötnek az anyukája magyar iskolát fejezett be. Egy gyerek volt köztük, aki szintiszta szerb volt.

M. A.: *És a szülők úgy gondolják...*

CS. S.: Igen, hogy jobban fog érvényesülni a gyerekek.

M. A.: *És ez be is igazolódik?*

CS. S.: Nem.

M. A.: *Csak akkor már késő?*

CS. S.: Késő.

M. A.: *Nem okulnak az előzők tapasztalatából? Nem kérnek tanácsot ilyen alkalmakkor?*

CS. S.: Nem. Azért oda szoktunk szólni a szülőknek, hogyha vegyes a házasság, hogy a magyarba írassák be, mert a magyar nyelvű oktatás minőségesebb. Illetve 8 évig lesznek a gyerekek a faluban, nem kell utazniuk. És utána jobban fognak érvényesülni. Idén sikerült egy gyereket szerb óvodából átíratni a magyar csoportba – ilyen vegyes házasságból való gyereket –, aki szeptembertől magyar nyelven fog indulni. És ebben részben segítséget nyújt nekünk a *Szülőföldön magyarul*. Már az óvodásoknak is nyújtanak támogatást, hogyha magyar nyelven járnak. Ez az idei évtől van, hogy hároméves kortól kapják a támogatást a gyerekek.

Sőt az idén a Rákóczi Szövetség programjába is belekerültünk, ők is egy kis csomagot adtak a gyerekeknek, akik úgy mondták, hogy magyar iskolába iratkoznak. Illetve szeptemberben 10 ezer forintot fognak kapni ösztöndíjként, aki magyarba iratkozott. A Magyar Nemzeti Tanácstól egy szép tanszer csomagot kapnak. Valami úton-módon ez is inspirálja őket. A napokban olvastam, hogy a 22 ezer forint helyett csak 15 vagy 17 ezer forint lesz a támogatás, az eljárás miatt Magyarországra felé. Ilyen tételen csökkenteni, hogy határon túli magyar gyerekek nem kapják meg azt a támogatást. Állítólag, hogy majd megszűnik az eljárás, mások lesznek a feltételek, a különbözetet év végéig meg fogják kapni. Ez rossz húzás volt. Annnyit nem spórolnak rajta, nekünk meg tényleg sokat jelent, hogy

Az első délvidéki Petőfi szobor avatása március 15-én, a Művelődési Egyesület 60. születésnapján

kapják a támogatást a gyerekek. Nálunk a faluban, ahol 11 vagy 12 gyerek iratkozik magyar osztályba, egy gyerek az majdnem 10%-ot jelent. És ha ezt megnézzük településenként, akkor ezzel nem kellene játszani. Sőt szerintem növelni kéne ezt a támogatást.

M. A.: *Bácskertesesi iskolaigazgatóként hogy érzi magát Bácskertesben meg a világban?*

CS. S.: Én köszönöm, nagyon jól érzem magam. Látom, mi a feladatom és ezt próbálom teljesíteni. Nagyon sokat jelent a megmaradásunkban az, hogyha meg tudjuk tartani ezt a közösséget. Az önkéntes munkából nem tudunk kiapadni. Rengetegen vállalják különböző rendezvényeken az önkéntes munkát. Segítőkések. Nagyon szorgalmasak a faluban az emberek. Tehát dolgozni tudnak. Meg kéne tartani ezt a közösséget úgy is, mint palóc közösséget. És bár én nem vagyok palóc, nem is a faluban születtem, viszont a feleségem felvidéki, ő palóc, és ez által a két gyerekem is félig-meddig az. Meg kell tartani ezt a közösséget, a hagyományokat, a népszokásokat. És a népfőiskola keretén belül pedig fejleszteni a magyarságtudatot, az öntudatot.

M. A.: *Kik azok az emberek, intézményvezetők vagy szervezetvezetők, akikre számíthat? Akár most, akár ha a népfőiskola elkezdi működni.*

CS. S.: A civil szervezetek mind egyikére lehet számítani. Most a polgármesteri hivatal is teljes mértékben támogat minket. A helybeli plébános,

illetve a különböző egyházak. Támogatói levelet adott a katolikus egyház és a katolikus püspök Vajdaságban, az evangélikus püspökség, a horvátországi református püspök. Tehát az egyház is támogat minket. A különböző civil szervezetek a környékről is, illetve a Vajdaság területéről. Én nagyon szeretem a népfőiskola szellemiségét, mert praktikus tudást ad és nem diplomát. Nagyon nem vagyok megbékélve azzal, hogy manapság mindenki tud diplomát szerezni 2-3 év alatt, még ha átutazóban is van azon a településen, ahol van az egyetem, mert ugye pénzzel mindent meg lehet szerezni. És tudás nincs a mögött. Az előző generációból viszont megszenvedtek azért a diplomáért meg a tudásért. A népfőiskolán nincs felvételi, nincs vizsga. Ide az emberek azért járnak, hogy tudást szerezzenek. Aki szeretne előrehaladni, tudni, az részese lesz a népfőiskolai képzésnek. Aki nem, az meg előbb-utóbb – szerintem – rá fog jönni, hogy szüksége van rá.

M. A.: *Mi az, amit a népfőiskola pótolni fog? Bácskertesben mi az, ami erősítésre szorul?*

CS. S.: Bácskertesben nincs hiány, mert különböző szervezetek előadásokat, képzéseket szoktak tartani. Elég gyakori az, hogy földműveseknek, mezőgazdászoknak előadást tartanak, mondjuk a vegyszerekkel kapcsolatban, mit hogyan kell permetezni, gondozni. Különböző emberek jönnek előadásokat tartani. Ugyanúgy az ifjúsági szervezeteken keresztül is különböző előadók. Egy egyszerű példa: hogyan kell önéle-

rajzot írni, hogyan kell pályázni, hogyan kell megjelenni munkahelyen. Meg ezzel kapcsolatban, hogyan kell szervezkedni. Ezek a képzések mondhatnám, hogy havi szinten folynak. Tehát még mielőtt a népfőiskola egyáltalán megalakult volna, ez a tagozat, ezek a képzések folytak. Mi az iskola keretén belül az Ábrahám Pál Egyesületben tanároknak tartottunk képzéseket, civil szervezeteknek tartottunk képzéseket. ECDL képzést, pályázati író képzést. Tanároknak szakmai továbbképzést. Tehát ezek a képzések folynak a faluban. Most volt a Határon Átívelő Találkozó megelőző pénteken egy képzés, előadás, ahol a civil szervezetek képviselői voltak jelen, volt vagy 40 személy. Túlnyomórészt fiatal. Utána szerveztünk nekik egy kis vacsorát, bulit. Hogy tudjanak beszélgetni. Az előadókkal, meg egymás között is, megbeszélni a problémáikat. A közösségi élettel nem látok problémát a faluban, viszont mindez szervezettebben és megfelelő körülmények között tudna működni megfelelő feltételek mellett és körülmények között. Ebben segítene a Népfőiskola. Ha eljövök Magyarországra és hallgatom az embereket, hogy szeretnék megcsinálni ezt vagy azt, csak úgy összenézünk a falubeliekkel, akik szintén járnak képzésre, hogy nálunk az probléma, ami nálunk élő, működőképes dolog. Magyarországon nagyon sokaknak azon kell dolgozni, hogy az az alap dolog meglegyen, ami nálunk működőképes. Egy-egy ember mögött 5-10 ember van, aki segít, csinálja, nálunk meg az összes civil szervezet, az egész falu bármilyen rendezvényen, bármilyen szervezésben benne van.

M. A.: És az a fiatalság, akik az általános iskolát befejezték – tehát ez a 14-18 éves korosztály – ez van azért a faluban?

CS. S.: Van, mert ők a hétvégékre hazajárnak. Tehát a rendezvényeken ott vannak. Egy nagyobb rendezvényünkön a fiúk, akik most fejezték be a nyolcadik osztályt, ott voltak és segítettek. Úgy, mint a Tűzoltó Egyesület tagjai. Ott voltak, cipelték a holmit, rámoláltak. Lehet rájuk számítani. Van egy civil szervezet, a FIKUSZ, a fiataloknak a szervezete a faluban. Most a nagyobb részét ennek a rendezvénynek ők vitték a hátukon. A rámolást, az italárúsítást, felszolgálást a söntésnél. Őket bíztuk meg, és ők meg – miután véget ért a mi rendezvényünk – este 10 órától folytatták. Nyárnyitó bulit szerveztek a kör-

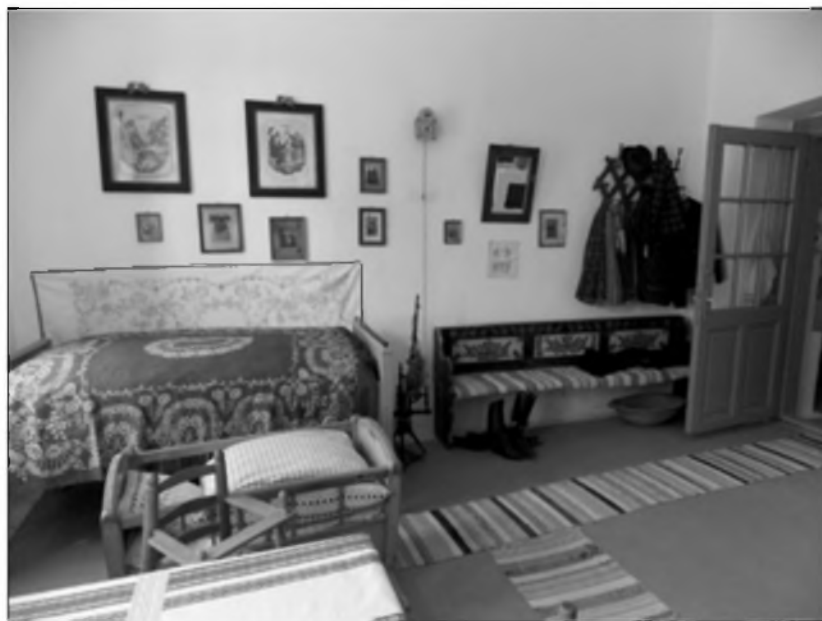
nyékbeli magyar fiataloknak, és hajnalig mulatoztak. Lehet rájuk számítani. Nagyobb gond van az egyetemistákkal, mert ők nem tudnak minden hétvégén hazajönni. Rájuk kicsit kevésbé lehet számítani, mert csak ritkán tudnak hazajönni. Egyetem után pedig, hogyha a környéken nem lesznek munkahelyek, nem fognak visszajönni a fiatalok. Azokat, akik a tanügyben fejeztek be egyetemet és hazajöttek, a nagy részüket sikerült elhelyezni. Nálunk az iskolában is nagyon sok fiatal tanár van. Apatin község – járás, de mi községnek hívjuk – igen jó, mert ösztöndíjakat ad a fiataloknak, akik különböző szakokon vannak, akiknek jó átlaguk van, vagy akik szociálisan hátrányosak. Havi szinten 7-8000 dinárt, azaz 18-20 ezer forintot tudnak biztosítani. Több száz ilyen fiatal van a járásban. Ebből van vagy 10 helybéli fiatal is. Hogyha befejezték az egyetemet, alkalmazzák őket – Magyarországon nincs erre kifejezés –, honorárisan dolgoznak, kapnak juttatást, 7 ezer dinárt, tehát 16 ezer forintnyi összeget, egy évet ledolgoznak akár állami intézménynél, városi intézménynél vagy magán cégeknél, ledolgozzák az évet, hogy megtanulják a munkát és utána le bírják rakni a szakvizsgát. Tehát ilyen módon is segítenek nekik, hogy könnyebben tudjanak boldogulni. Nálunk is az iskolában volt szeptembertől egy kislány, aki tanító néni. Ledolgozta az évet. Meg van a faluból olyan, aki építészeti egyetemet fejezett be és Apatinban csinálja a gyakornoki részt. Ilyen szempontból igen jó az együttműködésünk a járási vezetőséggel.

M. A.: Ezek a fiatalok rendszerint maradnak is?

CS. S.: Nagyobb az esélye annak, hogy maradnak, mert ha bizonyítani tudnak, akkor esetleg el is tudnak helyezkedni. Ha üresedés történik, akkor természetesen ők vannak előnyben. A járás területén is azt látják célszerűnek, hogy helybéli munkaerővel oldják meg és ne környékbeli településekről és városokból. Ha fölépül a népfőiskola, ott is lenne lehetőség 40-50 munkahelyet biztosítani. Illetve az ipari parkban lenne valamilyen vállalkozás, akkor oda is. Most úgy néz ki, lenne egy magyarországi cég – csak nem akarom elkiabálni – 20-30 munkahellyel. Meg most májusban kezdett el működni egy cipőgyár a faluban, az öreg iskolának az egyik részét bérmentesen odaadtuk nekik azzal a feltétellel, hogy helybéli embereknek adjanak munkát. Csak azt tudni kell, hogy a textil illetve a bőriparban a fizetések nagyon kicsik, ugye mindig is azok voltak. Na, de ez is valami.

M. A.: Családapaként hogy érzékeli a gyerekei helyzetét, jövőjét?

CS. S.: Hát én nem félek a jövőjük miatt. Magyarságtudatuk van. Kárpát-medencei gyerekek, ugye, mert a feleségem felvidéki, én délvidéki vagyok. Az egyik oldalon a keresztszülők erdélyiek. Tehát ők otthon érzik magukat a Kárpát-medencében. És arra próbálom őket tanítani, hogy nem az osztályzat a fontos, hanem a tudás. Tehát tudással rendelkezzenek. Lehet, hogy vannak olyan tantárgyak, amit nem szeret-

Bácskertes tájház

Szent Anna templom

nek, nem szívlelnék. Abból akár lehet gyengébb osztályzatuk is. De a tudás a lényeg. Két gyerek, két különböző mentalitás. A fiam az nagyon jó fejű gyerek, de laza. Ami érdekli, azt tudja, ami meg nem érdekli, azt nagy nehezen megtanulja négyesre. A kislány egy maximalista, ő negyedikes. Neki mindentől mindent kell tudnia. Szerintem nem lesz gond velük. Itt áll előttük a nagy lehetőség, Kárpát-medencében bárhol tudnak majd továbbtanulni, munkába állni. A magyar történelem, a magyarság eredete – érdekes témák és otthon vannak benne.

M. A.: *Mi képzelhető el a családjáról a jövőjét illetően? A közelben levő unokákat lehet nevelgetni majd, vagy messzebb kell menni utánuk?*

CS. S.: Én nem szólhatok semmit, mert az oldalamról a nagyszülők a közelben vannak, 10 km-re, a városban. A másik oldalról 400 km-re vannak. Amit a jó Isten meg a sors ad, az lesz. De én remélem, hogy legalább egyikük marad és viszi tovább, csinálja, amit elképzeltünk, és amin dolgozunk. Majd meglátjuk. Még messze van, mert negyediket illetve hatodikot fejezték be.

M. A.: *A falu polgármestere köztisztelőnek örvendő, jó polgármester? Akinek van fantáziája és mindent meg tud tenni a faluért?*

CS. S.: Nálunk nem polgármester van, hanem tanács lesz választva és tanácselnök. Most áprilistól új az elnök a faluban. Egy tanítónői és óvónői képzéssel rendelkező személy, Molnár Keri Erzsébet, aki az iskolában dolgozik, mint adminisztratív munkás. Egymás mellett van az irodánk. Nálunk nem hivatalosak a tanácselnökök/polgármesterek, a jegyzők azok, akik hivatalosak.

Ő is jár – velem együtt – Lakitelekre a népfőiskolai képzésre. Már ő is második éve, két éve jár, még akkor nem volt ezen a tisztségen. A gondolkodásunk nagyon hasonló.

M. A.: *Mit tart a legfontosabb embertulajdonságoknak?*

CS. S.: A becsületességet, a hitet. Akarattal kell, hogy rendelkezzen az ember. És szeretettel kell lenni mindenkivel szemben. Fontos a családközpontság, mert, hogyha az nincs meg, akkor közösségben se lehet célokat elérni. Ezek. Én amit a fejembe veszek, azt végigcsinálom. De rájöttem, hogy többet lehet elérni, hogyha szeretetet adunk, mint hogyha ellenkezünk. Úgy jobban működik a dolog.

M. A.: *El lehet mondani Bácskertesről, hogy olyan falu, ahol egy gyerekre jellemző, hogy családban nevelik, egy vallás végigkíséri, és az értékei ezekből adódnak?*

CS. S.: Hát én nagyon remélem, hogy igen. Családban nevelkednek a gyerekek – túlnyomó részt. Itt nagyon ritka a válás. Hogyha a szülők dolgoznak, akkor is otthon van a nagyszülő vagy a dédszülő. Még az a régi, falusi mentalitás van. Vallásosak. Most a magyar gyerekekről beszélnek, mert a szerbekre annyira nem jellemző ez, habár egyre inkább. Az összes gyerek a faluból meg van keresztelve. Az összes gyerek hitoktatásra jár az iskolába, nincs olyan, hogy polgári nevelés, nálunk egy az egyben minden magyar gyerek hitoktatásban vesz részt. És az iskolával közösen történik az első áldozás, illetve a bérmálkozás. Ezek az ünnepeken mindig jelen van az iskolaigazgató, az osztálytanító is ott van a templomban, a hitoktató illetve a plébános mellett. A vallásos neveléssel nincs gond. A gyakorlása az egy kicsit a későbbi időben gyengül, de hát ez globális dolog. Inkább az idősebbek járnak templomba. De szerintem a lényeg az, hogy higgyenek, és otthon végezzék el az imádságot. És ha tudnak, akkor menjenek el a templomba is.

M. A.: *Ahogy én most Bácskertest érzékelem, érdemesnek látszik szakmai*

csoportokkal meglátogatni, képzéshez tartozó gyakorlatot Bácskertesben megéneznél. Olyan formán, ahogy Beke Pál egykori intézeti igazgatónk vitte az embereket helyekre, hogy érzékeljenek olyat, amit jó lenne minél több helyen látni.

CS. S.: Járnak a faluba elég sok helyről. És most mondom, amit kihagytam a Művelődés Egyesületnél. Van egy néprajzi csoport és van egy néprajzi gyűjtemény. Az öreg iskolának az egyik szárnya lett átalakítva. A helybeliek azt mondják, hogy múzeum. Egy néprajzi kiállítás, tisztaszoba, konyha – főszereléssel, a népviselet is megtalálható itt, és van egy kiállítási terem ebben az épületben, ahol most éppen falvédők vannak kiállítva. És van raktáron még egy teljes házunk a főszerelésre. Mi úgy terveztük, hogy a népfőiskolán fölépítünk egy kis falusi házat, és az lenne főszerelve. A hátsó részén lennének műhelyek, ahol kézművességet lehetne folytatni.

Járnak a faluba, meg szoktak állni autóbusszal, megnézik a néprajzi kiállítást, templomot. Vannak csoportok, akik számára az utóbbi időben lakodalmat is szerveznek. Helybeli lakodalom, ahogy azelőtt történt. Egy hetes rendezvény volt valamikor a lakodalom, most már az anyagiak miatt nem. A szomszédok, rokonok mind készülődtek egy hétig és szombatn már hajnalban kezdődött és másnap hajnalig tartott, végig lett táncolva az egész falu. Meg a lakodalom egész idején táncoltak. Manapság már ritka az ilyen, de 3-500 főt még többször összeszednek. Úgy tudom, hogy szeptember 21-én lesz egy ilyen lakodalom. Manapság éves szinten 3 lakodalom, ha van, akkor már jó. Legfeljebb négy. És most szeptemberben lesz, a vasváriak pont akkor fognak lejönni hozzánk, és fogják látni ezt. Az a szép, amikor a falut körbetáncolják. Megvan egy útvonal, és körbejárják. A két ház, amit meglátogatnak, illetve a komáknak a házai – van, hogy két kilométeren vagy három kilométeren át is táncolnak, zenével.

Ha ezek a hagyományok nem lennének a faluban, lehetne ott bárki.

M. A.: *Köszönöm, hogy beszélgettünk.*

CS. S.: Én is köszönöm.

CSÍKOS SÁNDOR iskolaigazgató, nős, két gyermek édesapja.